Tartu linna politsei.

J. Kodres.

Politsei kujunemine. Tartu linna politsei püsib iseseisva asutisena juba 1805. a. saadik. Varemalt allus ta magistraadile kui administratiiv- ja kohtuvõimu kandjale asutisele: üks magistraadi liikmeist, nimetusega politsei- ehk kommertsbürgermeister, seisis politseivalitsuse eesotsas. 1805. a. peale muudetakse endine kord nõnda, et linnapolitsei etteotsa astub magistraadist sõltumatu politseimeister, keda kui riigiametnikku kinnitab ametisse Liivimaa kubermanguvalitsus. Nimelise ukaasiga Riia sõjakubernerile määratakse samal aastal kindlaks Tartu linna politsei koosseis. Selles koosseisus on ette nähtud ainult seitse täidesaatvat ametnikku, kaasa arvatud politseimeister. Nende ülalpidamise kulud, 2020 rbl. aastas, kannab linn. Linn oli, nagu praegugi, kolme jaoskonda jaotatud — igal jaoskonnal oma jaoskonna-ülevaataja (квартальный надзиратель, Quartalaufseher). Alamaid politseinikke nimetati vahtmeistriteks, kubjasteks ja öövahtideks, kuid kinnitatud koosseisus pole neid ette nähtud. Peale selle oli politseimeistri käsutada veel kasakatekomando, mida riigikulul üleval peeti ja mis koosnes 12 ratsanikust ning ühest allohvitserist, peale selle linna määrkomando (Etatskommando). Peaaegu ühel ajal koosseisudega määratakse lähemalt kindlaks ka politsei kohused ning õigused. Liivimaa kubermanguvalitsuse eeskirja järgi 2. III. 1806. a. nr. 1244 on need kohustused järgmised: 1) valve ehituste järele ja kruntide kättenäitamine ehituste otstarbeks; 2) tarbeainete hindade kindlaksmääramine; 3) vaeste-hoolekanne; 4) tsiviil- ja kriminaalkohtu otsuste täitmine; 5) valve tulekustutuse-abinõude järele; 6) valve sildade ehitamise, uulide prügitamise ja valgustamise järele; 7) brandmeistri käsutamine; 8) läbikäivaile sõjaväelasile korterite muretsemine; 9) kriminaal- ja tsiviilkohtu-asjade harutamine, millede nõudehind ei ulatu üle 20 rbl.; 10) kurjategijate vangistamine ja üldine ülekuulamine kriminaal-asjus, kusjuures ülekuulatud isikud ühes protokollidega magistraadile edaspidiseks eeluurimiseks ja kohtumõistmiseks üle antakse. Täienduseks kohtumõistmise suhtes oleks juurde lisada, et politseivalitsuse juures töötas kollegiaalne kohus. Eesistujaks oli politseimeister, liikmeiks — üks jaoskonna-ülevaataja ja üks raehärra, kuna sekretär protokolli kirjutas.

1805. a. koosseis püsib muutumatalt 56 aastat. 1861. a. suurendatakse koosseis kahe isiku võrra, ühtlasi kõrgendatakse palkasid nõnda, et politsei ülalpidamise kulud linnal 2020 rbl. pealt 5944,33 rbl. peale tõusevad. 13 aasta pärast täiendatakse linnamagistraadi algatusel uuesti politsei koosseisu, ja nimelt ühe pristaviabi võrra, mislabi linna aastased kulud 400 rbl. võrra suurenevad. See koosseis kestab 14 aastat; siis tuleb suur muutus linna politsei elus. 9. VI. 1888. a. kinnitab Vene tsaar riiginõukogu esitise, mille järele Balti kubermangude politsei moodustatakse Vene politseikorralduse-kava järgi. Pannakse

Tartu, lk. 608